

SOUSTVARJALCI OKTOBRske ŠTEVILKE

STR. 14

David Barrie

"Skupnost, povezovanje in sodelovanje so pomembni, saj gre za cenjene oblike izmenjave med ljudmi, ki ne vključujejo nujno denarja. V novih ekonomijah dobivajo moč odnosi in mreže," poudarja David Barrie, uspešni britanski podjetnik, ki razvija projekte za dobrobit skupnosti. V opustošenem industrijskem mestu je več kot tisoč ljudi združil v urbane pridelovalce zelenjave, ki so pridelke tudi skupaj skuhalo in pojedli. V Londonu je ustanovil kooperativno mestno trgovino, ki ponuja zdravo hrano po dostopni ceni. "Trgovina je v lasti članov in je neprofitna, s štirimi urami prostovoljnega dela na mesec pa lahko vsak član pridobi popust pri nakupih."

STR. 28

Barbra Drnač

Barbra Drnač, dama, neločljivo povezana s plesom, je dokaz, da optimističen pogled na svet in pozitivna naravnost premikata gore. Premagala je namreč raka dojke. Odkrito nam je zaupala, kako je svojo bolezen doživljala in kaj ji je najbolj pomagalo na poti okrevanja. "Nisem naklonjena stereotipnim sporočilom, kot so: rak mi je spremenil življenje, ljubim življenje ... Ampak vam moram priznati, da je to preprosto res. Resnično sem srečna in hvaležna za drugo priložnost. Ko tako bolezen prestaneš, začneš drugače gledati na svet. Uvidiš, da so številni problemi, ki nas tako zaposlujejo in obremenjujejo, v bistvu nepomembni in obrobni."

STR. 52

Edward De Bono

De Bono sodi med 50 najpomembnejših mislecev človeštva, ker nas je naučil razmišljati kreativno, bolj osredotočeno, objektivno, celovito in konstruktivno. O kreativnem razmišljanju imamo običajno kar nekaj predsodkov: da so kreativni lahko samo umetniki, da se ideje kar zgodijo, da moraš biti talentiran za kreativnost, da moraš biti kar se da sproščen in čakati na inspiracijo, ter da človeka orodja in tehnike pri razmišljanju samo omejujejo. Toda de Bonove metode nas naučijo, da to ne velja in da lahko zavestno in aktivno vsak pride do inovativnih idej. Otroke bi za uspeh v življenju raje morali učiti, kako svet deluje, branja, pisanja in računanja, predvsem pa bi jih morali naučiti razmišljati, poudarja de Bono.

STR. 68

Semir Osmanagić

Dr. Semir Osmanagić, politolog in ekonomist, Sarajevčan s podjetjem v ameriškem Houstonu, je pred devetimi leti odkril piramide v dolini Visoko v Bosni. Dr. Osmanagić se danes skupaj še z nekaterimi znanstveniki ne ukvarja več s tem, da bi dokazoval, da piramide res obstajajo in koliko so stare. Zanima ga predvsem njihov pomen. Pravi, da so, tako kot druge svetovno znane v Egiptu, na Kitajskem in v Mehiki, tvorniki oziroma zbiralniki ogromnih količin energije, ki jo je mogoče porabiti na različne načine. Za komunikacijo, transport, gretje, tudi zdravljenje. Pravi pomen, še poudarja, bomo lahko raziskali šele, ko bomo znali tudi natančno meriti energije.

FOTO: EKATERINA IZMESTIEVA

FOTO: TOMAŽ LEVSTEK

FOTO: MATIČ BAJŽELJ

FOTO: MATIČ BAJŽELJ

FOTO: GREGA ŽUNIČ

kupi 2, dobiš 3!

akcija! akcija! akcija!

**XXL – za isto ceno
25 % več!**

Privlačno, kajne? V hipu se nam zasvetijo oči, zastrizemo z ušesi in roke se stegnejo same od sebe. Tako odlične priložnosti za prihranek pa ja ne smemo zamuditi. Več, kot bomo kupili, več bomo prihranili! Dobro se počutimo, ker lahko kupujemo, pa še prepričani smo, da smo ob tem še "prišparali". Ker lahko, vsaj ko gre za hrano, danes vsi kupimo vse. Tako zelo nas je posrkalo v vrtinec potrošništva, da smo pozabili, kaj in zakaj v resnici potrebujemo in na že tako preprostih testih padamo na celi črti. Najbolj kruto ogledalo te stranpoti so smetnjaki polni hrane, ob tem pa toliko lačnih ust, kot nikdar do zdaj, celo otroških. Ali ste kdaj pomislili in se vprašali, koliko nas ti "prihranki" v resnici stanejo? Kaj pa sploh lahko pričakujemo od paradižnika in jagod za nekaj centov ali celega piščanca za dva evra in pol? Raje ne pomislimo, na kakšen način so te jagode in paradižnik pridelali, v kakšnih pogojih raje in v kolikšnem času je ta piščanec pristal na našem krožniku, da se je vse pri tako nizki ceni izplačalo. Ste to hrano kdaj zares povohali ali vas je prepričal okus? Je to zdrava hrana? Nič čudnega, da jo tako zlahka vržemo v koš.

Gora hrane se iz vozičkov nato preseli v hladilnik in shrambo, kjer rastejo zaloge (za hude čase?). Zaradi prezaloženosti izgubljam pregled in marsikaj vzame žalosten konec, pozabljeno na spodnji polici ali globoko v drobovju hladilnika. Ko sem prijateljico, ki je samokritično priznala, da veliko preveč hrane vrže v smeti, vprašala, zakaj, se je izgovarjala, da se nima časa temu zares posvetiti. To seveda spodbuja klasično potrošništvo, kot ga dojemamo in podpira sistem, v katerem živimo. Pričakovati, da se bo sistem spremenil, je jalovo početje. Mi smo tisti, ki na to pristajamo, saj o tem raje ne razmišljamo. Toda razmisliti in načrtovati svojo prehrano in vsakdanji jedilnik je nekaj, kar se večkratno obrestuje. Že drobne spremembe, kot je denimo ta, da hrane nikoli ne nakupujemo lačni, lahko naredijo veliko razliko. Če bomo razmišljali, načrtovali in bomo osredotočeni na to, kaj potrebujemo, bomo dobili tisti čas, ki ga potrebujemo, da bi rešili problem. Naj niti ne omenjamo, da bomo prihranili, pa še bolj zdravo bomo jedli.

Če želimo zmanjšati količino zavržene hrane, sta največja ovira naša nezainteresiranost za širši pogled in brezbriznost. Čeprav bi krivdo za to najraje prevalili na pleča trgovcev, enako odgovornost nosimo tudi mi kot potrošniki. Ko želimo spremembo, bodimo ta sprememba mi. Če želimo prihraniti, začnimo razmišljati drugače. To nam bo marsikaj v življenju poenostavilo in s tem pocenilo. Pa to še ni vse! Če prisluhnemo Edwardu de Bonu, utegnemo z drugačnim razmišljanjem celo obogateti.

Tili Kojic

obogatite s kreativnim razmišljanjem

SPRAŠUJE: TILI KOJIĆ, FOTO: MATIC BAJŽELJ

"Ko je bil moj sin Kaspar star pet let, sem ga začel učiti razmišljati. Po študiju na Oxfordu se je pridružil Financial Timesu kot pripravnik, čeprav je distektičen. Kmalu zatem je vodil 14 njihovih edicij. Ko je predlagal, da bi vse združili pod eno streho, so ga povabili v upravni odbor. Zdaj ima 35 let in letno zasluži 450.000 evrov," začne svojo pripoved Edward de Bono, svetovna avtoriteta na področju kreativnega razmišljanja in neposrednega učenja kot spretnosti. "Otroke bi morali učiti, kako svet deluje (kako vzeti kredit, kako deluje trgovina za vogalom ipd.), osnovne predmete, kot so branje, pisanje in računanje, predvsem pa bi jih morali naučiti razmišljati", poudarja de Bono. Vsak lahko razmišlja kreativno in je zato tudi srečnejši in uspešnejši.

Če so človeški možgani računalnik, torej strojna oprema, kaj je software, torej programska oprema, ki jo uporabljamo? Zakaj pravite, da je nismo nadgradili najmanj 2400 let, odkar so jo razvili trije Grki – Sokrat, Platon in Aristotel?

Metode razmišljanja se niso spremenile že stoletja. Tradicionalne metode so bile koristne pri ukvarjanju z relativno stabilnim svetom, kjer ideje in koncepti težijo k temu, da živijo dlje kot ljudje, niso pa več primerne kot pripomoček v hitro spreminjajočem se svetu, kjer

nove koncepte in ideje nujno potrebujemo. Pravzaprav je ves zahodni svet posvojil klasično grško razmišljanje, to pa pomeni nenehno presojanje in ocenjevanje, analiziranje, kritiziranje in argumentiranje. Pri vsem tem imamo argumente za absolutno in objektivno resnico in se sploh ne zavedamo, da gre za naše lastno dožemanje in kategoriziranje.

Zakaj torej moramo začeti razmišljati drugače?

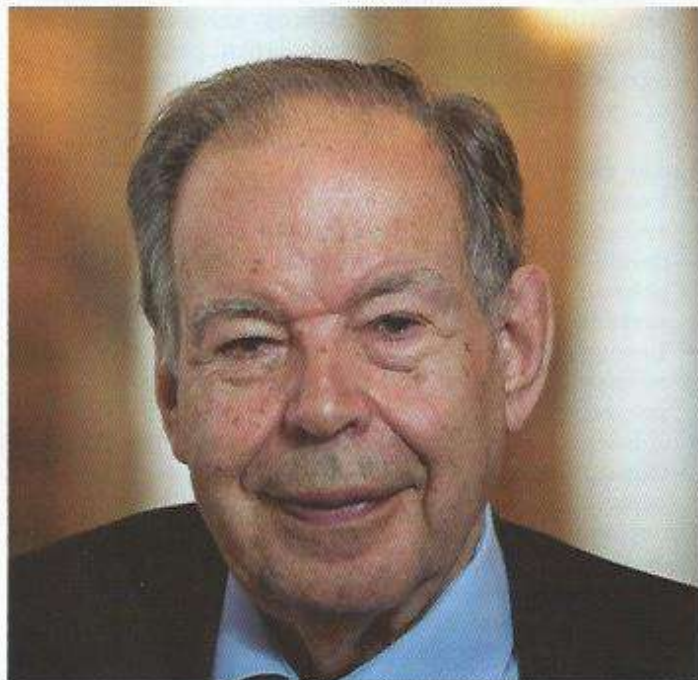
Omenjenim načinom presojanja bi morali dodati še konstruktivno in kreativno razmišljanje, pri katerem bi iskali koristi in možnosti, upoštevali druge zorne kote in druge predloge drugih ljudi. To je razmišljanje, ki je usmerjeno naprej, v snovanje idej in rešitev (in ne nazaj), pri katerem ljudje sodelujejo (in ne tekmujejo). To dvigne našo operativnost, poveča učinkovitost in uspešnost projektov, omogoči razumevanje in spoštovanje med člani tima ter posledično povezanost in motiviranost udeležencev. Postopke poenostavijo in s tem pocenijo, sami pa se bolje počutijo, saj ni strahu in ega.

Kako kreativnost opredeljujete vi in zakaj je tako pomembno biti ustvarjalen?

Kreativnost pomeni, da ustvarimo nekaj, česar še ni bilo. To mora imeti na koncu tudi uporabno vrednost, korist. Nismo kreativni zaradi kreativnosti, ampak zaradi končnega rezultata. Ustvarjalno razmišljanje sestavljata dve stvari. Prva je motivacija, želja po ustvarjalnosti. To je najpomembnejše. Nato pa je tu sposobnost, veščina, ki jo je mogoče izuriti. Če motivacije ni, se ne more nič zgoditi. Če ste motivirani, skušate biti kreativni in iščete ideje, boste nekatere tudi našli. Če pa se pri tem izmojstrite, jih lahko najdete še več. Motivacija je ključ.

Kaj pa pomeni znati razmišljati in kaj je kreativno razmišljanje?

Če boste motivirani, boste razmišljali naprej in ne boste iskali krivcev, temveč rešitve. Seveda je pomembno biti tudi previden, seveda se moramo na koncu tudi kaj naučiti, a ko smo v postopku reševanja težave, generiranja ideje, izboljševanja postopka ..., takrat moramo razmišljati samo o tem, kako naprej. Temu

De Bono, ki je v preteklem mesecu obiskal Slovenijo, kjer je postal ambasador znanja ter postavil temelje Palači razmišljanja, je po starogrških filozofih eden prvih, ki je izpostavil potrebo po novi vrsti razmišljanja: ta se odmika od iskanja resnice in argumentiranja ter se usmerja k razmišljanju o ustvarjanju nove vrednosti. Pri tem je razvil slovite metode ustvarjalnega in domiselnega, operativnega in projektnega, sodelovalnega in nekonfliktnega, sistematičnega in strukturiranega, jasnega in širokega razmišljanja, ki nam lahko pomagajo, da se razvijemo kot posamezniki in kot kultura.

ŠEST KLOBUKOV ZA NAJBOLJŠE IDEJE

Med najbolj znana orodja za razmišljanje in generiranje ter filtriranje idej sodi metoda šestih klobukov, ki predstavlja strukturo in usmerja miselni proces. Najprej izbrane ideje pogledate z rdečim klobukom (čustva, občutja), potem pa tiste, ki so vam res všeč, presojate – naprej z rumenim klobukom (prednosti, koristi, priložnosti nove ideje), šele potem s črnim (slabosti, omejitve, tveganja), na koncu pa z zelenim (kako bi prej odkrite težave lahko premagali, s čimer modificirate prej provokativno idejo v praktično). Na koncu pod modrim klobukom sprejememo sklep in se odločimo o nadaljnjih korakih. Več informacij o de Bonovih orodjih razmišljanja in aktualnih delavnicah v Sloveniji poiščite na spletni strani debono.si

rečemo, da znate razmišljati. Če znate kreativno razmišljati, potem ne delate vedno po isti poti, ampak iščete vedno nove, drugačne, sveže, še neprehojene poti, ki so morda boljše, morda pa samo bolj zanimive.

Veliko ljudi misli, da je kreativnost prirojena lastnost, ki je ljudem dana ali ne. Ali se ustvarjalnega mišljenja lahko nauči vsakdo – ne glede na starost in vzorce?

Vsak je lahko kreativen, če je motiviran, če se trudi in vztraja. Pri tem kreativnost ni mišljena v umetniškem smislu. Ustvarjalno razmišljanje je večšina za čisto vsakdanje življenje in okolje. In če jo razumemo kot večšino, je to nekaj, v čemer lahko z mojstrenjem postanemo boljši.

Večino napak v razmišljanju pripisujete napačnemu zaznavanju. Zakaj do teh napak sploh prihaja in kako jih lahko odpravimo?

Že pred leti sem odkril, da se 90 odstotkov napak v razmišljanju in nerazumevanja med ljudmi zgodi zaradi napačnega zaznavanja, ne pa logičnega sklepanja. Če nekaj dojemamo napačno, je jasno, da bomo tudi pri razmišljanju zgrešili. Dojemanje je način, na katerega vidimo svet. Šele ko ga ugledamo, takega, kot je, lahko uporabimo logiko in razmišljamo o njem, toda dojemanje je prvo. Določajo ga izkušnje, nato pa sposobnost širšega gledanja na stvar.

Zato sem na srečanju v slovenskem parlamentu predlagal, da bi njihove seje ločili na dva dela: na del, kjer raziskujejo, in na del, kjer se odločajo. Brez tega so vsi sestanki v obliki odločanja, to pa temelji na zaznavah vsakega posameznika. Odloči se, ali mu je všeč ali ne, ali je za ali proti, potem pa to zagovarja. To ni razmišljanje. Če bi najprej raziskovali z mojimi orodji paralelnega razmišljanja, na primer z metodo šestih klobukov razmišljanja, in se šele potem odločili, bi prihajali do dolgoročno boljših odločitev. Vaš parlament bi lahko postal prvi na svetu, ki bi deloval "po klobukih". No, ena poslanska skupina že deluje tako, nam je povedala poslanka, a samo na njihovih sestankih. Vpletajo vse udeležene, so krajši in učinkoviti.

Poleg tega je zagotovo pomembna ovira strah. Koliko gre za strah pred spremembo in koliko pred napako?

Odkvisno. Lahko je eno ali drugo ali pa oboje naenkrat, tako za strah pred spremembo in vsemi zapleti, ki jih lahko prinese, kot tudi pred tem, da stvar ne bi delovala. Ljudje se tako kot jamski človek bojijo sprememb, bojijo se neznanega. Vse naše razmišljanje je takšno, da skeniramo situacijo; takoj ko jo prepoznamo, vemo, kaj moramo narediti. Tako je delal pračlovek: to rdeče v grmovju je jabolko, to poznam, utrgal ga bom in pojedel. Tako dela zdravnik: išče znano situacijo, na

katero se bo odzval s poznanim načinom zdravljenja. Res pa je tudi, da je ljudi strah razmišljati "napačno", karkoli to pomeni.

Zakaj ne iščemo novih možnosti? Kaj je največja ovira pri nastajanju inovacij?

Zadovoljni smo s prvo možnostjo, ki se je spomnimo. Največja ovira sta naše hitro zadovoljstvo in nepoznavanje orodij tolerantnega in kreativnega razmišljanja. Pa že omenjena strah pred spremembo in napako. In seveda naši možgani, ki niso bili narejeni za kreativnost, ampak za rutino. Spomnimo se pračloveka. Išče tisto, kar pozna, in s tem je zadovoljen. Tako delujejo naši možgani. To sem popisal v knjigi *The Mechanism of Mind* leta 1969. Knjigo so prebrali vodilni svetovni fiziki in potrdili vse, kar sem tam zapisal.

Zakaj toliko dobrih idej propade?

Razlogov je veliko. Ne dobijo dovolj podpore, včasih ne predvidijo dovolj dobro, kaj se bo dogajalo v prihodnosti. Pogosto je potreben čas, da se ljudje navadijo na spremembe, saj jih običajno ne sprejemajo tako hitro. Idejo je treba predstaviti na tak način, da jo ljudje lahko sprejmejo. Ne gre torej samo za idejo, ki je lahko odlična, ampak tudi za način, kako jo predstaviti. Več poudarka kot sami ideji je treba nameniti koristi, vrednosti, ki jo prinaša. Seveda pa je to lažje v kulturi, kjer ne prevladuje ego.

Ali je za kreativno razmišljanje nujno potreben čas?

Čas je potreben za izvedbo ideje, da pa bi se česa dobrega domislili, ni potreben poseben čas – če ste tega večji, če redno vadite in uporabljate orodja za razmišljanje, potem ni nujno dolgo tuhtati. Kreativnost bi morala biti nekaj takšnega kot umivanje zob ali britje brade, redna vsakodnevna dejavnost, ki vam ne vzame veliko časa.

Ali je kreativnost vedno dobra? Se lahko pojavijo kakšni "stranski učinki"?

Mogoče tako, da zamenjajo ženo pogosteje kot drugi? (smeh) Kreativni ljudje razvijajo ogromno idej, od katerih so nekatere uspešne, druge pa ne, in zaradi slednjih imajo lahko težave. Poleg tega so morda nestrpni v okolju nekreativnih ali nerazumevajočih, morda postanejo preveč samozavestni in vzvišeni.

Zakaj bi morali več ustvarjalno razmišljati?

Ker nam to lahko izboljša življenje, ga naredi bolj veselega, optimističnega, zabavnega in uspešnega tudi s poslovnega, finančnega vidika, lahko dobite več prijateljev, pa tudi sami postanete bolj zabavna družba. Nedavno je do mene prišel Indijec in mi povedal, da je pred 30-imi leti na letališču kupil mojo knjigo in jo od takrat vedno nosi v svoji aktovki. Takrat je imel v žepu tri dolarje, danes pa jih ima tri milijone. □